

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Сварник І. І.,

директор Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки, м. Львів

НА СТОРОЖІ ДУХОВНИХ ТРАДИЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

Svarnyk I. I.,

director of the Lviv regional universal scientific library, Lviv

ON GUARD SPIRITUAL TRADITIONS SOCIETY

15 березня 2018 р. в головній читальній залі Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка відбулася наукова конференція «Українська шляхта Галичини XV-XX ст.: історія та родова пам'ять». Її співорганізаторами виступили Історична комісія НТШ, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича та Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, а також Українське шляхетське товариство. Останнє не лише залучило до участі своїх численних членів, але й фінансувало видання збірника доповідей конференції¹.

Конференцію привітали голова Українського шляхетського товариства Мирон Бучацький та заступник голови Історичної комісії НТШ Андрій Фелонюк. Останній виголосив також вступне слово про роль нобілітету в історії українського суспільства, проблематику та стан досліджень різних аспектів життя і діяльності шляхти нашого регіону.

Організатори згрупували доповіді: у два блоки – науковий і прикладний. В першому виступили Ігор Смоток, Марія Гарасимчук, Ярослав Лисейко та Любов Сливка.

Доцент Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка І. Смоток, автор кількох монографій та багатьох статей про галицьку шляхту, проаналізував джерельну базу до генеалогічних пошуків. Основним джерелом вчений вважає актові книги Перемишльського гродського й земського судів та сусідніх територій – Жидачева (вони збереглися фрагментарно), Львова, Переворська й Сянока. З приєднанням Галичини до Австрійської монархії почався процес підтвердження шляхетства, добре відображений у низці фондів Історичного архіву у Львові, зокрема Станового комітету, Шляхетського суду та ін. Добрим джерелом є метричні книги кінця XVIII-XX ст., які відклалися в архівах Львова, Тернополя, Івано-Франківська й Перемишля. За сприятливих умов дослідник може створити генеалогічне дерево, що сягатиме кінця XV-XVI ст. (Яворські, Ільницькі, Тустанівські), а часом і кінця XIV ст. (Ступницькі).

К. і. н. М. Гарасимчук поділилася результатами вивчення документів Самбірського замкового суду, що відклалися у фонді Самбірської економії Відділу рукописів НБ ЛНУ. Дослідниця розповіла про різноманітні судові справи, майново-цивільні та карні, у яких шляхтичі виступали як сторони процесу чи свідки. Серед цікавих судових документів науковець вказала справу проти дружини Петра Белея від 1634 р., яка зраджувала чоловіка з Василем Должанським і навіть зважилася відкрито перебувати з ним на ярмарку в Дрогобичі. Судді присудили П. Белеєві 300 гривень «вини», а його дружину попередили про загрозу смертної кари. На думку М. Гарасимчук, замкові книги є суттєвим джерелом для вивчення шляхетського стану на терені Самбірської економії.

Викладач Національного університету «Львівська політехніка» Я. Лисейко зупинився на темі постоїв польського війська у шляхетських маєтках Сяніцької землі. Це явище набуло особливого поширення у багатьох на війни XVII ст. й стало підставою для відкладення великого масиву документів у гродських і земських судах. Хоча військо мало зупинятися в королівщинах і церковних маєтках, від нього часто потерпали шляхетські села. Часом хоругви навмисно затягували марш до театру бойових дій. Як зауважив доповідач, населення на чолі з шляхтичами-власниками, далеко на завжди пасивно сприймало руйнування сіл непомірними стягненнями війська («стації»). Частими були випадки активного опору й навіть збройних нападів селян на військових, що супроводжувалися пораненням і навіть смертю

¹ Українська шляхта Галичини в XV-XX ст.: етносоціальний розвиток, суспільний статус, національна свідомість / Упоряд. та наук. ред. А. Фелонюк. – Львів: ПАІС, 2018. – 112 с.

жовнірів. Цікавим моментом є використання війська, як інструмента розправи, в сусідських конфліктах між власниками сіл.

Л. Сливка, доцент Івано-Франківського національного медичного університету, зосередила увагу присутніх на темі етносоціального розвитку галицької дрібної шляхти в ХІХ – на початку ХХ ст., підкреслила її активну участь у культурно-просвітницькій роботі, особливо серед галицького селянства й міщанства. Найчисельнішими родами української шляхти були Яворські, Білинські, Ільницькі, Кульчицькі, Чайківські (Чайковські), що послуговувалися гербами Сас, Корчак, Яструбець, Єліта, Наленч, Юноша та ін. З особливим інтересом вислухали присутні розповіді про експедиційні знахідки в колишніх шляхетських селах – Березові, Комарниках, Кульчицях, Бережниці та низці інших, де ще й до нашого часу збереглися традиції української шляхти.

Другий блок доповідей, підготованих Михайлом Терлецьким, Мироном Бучацьким та Романом Гординським, стосувався різних аспектів генеалогічних пошуків, роботи в архівах і бібліотеках, а також питань діяльності Українського шляхетського товариства, яке представляли члени відомих галицьких родин Одрехівських, Комаровських, Терлецьких, Яворських, Ільницьких та багатьох інших. Слід зауважити, що практично всі виступи супроводжувалися питаннями, дискусією й обговоренням порушених проблем. Можна з певністю сказати, що сучасна українська шляхта є активним учасником державотворчих процесів, відіграє важливу роль у становленні модерної й активної нації в непростих умовах російської агресії й реформування держави.

Учасники конференції мали змогу ознайомитися з виставкою рідкісних і унікальних геральдичних видань Відділу рукописів бібліотеки, серед яких виділявся прикрашений рукописними зображеннями гербар Еразма Камина «*Liber insigniorum Regionum atque clenodiorum Regni Poloniae*», складений у Познані 1575 р.